יתרו ג

א. דער רמב"ם זאגט אין ספר „היד"[1]: „משה רבינו לא הנחיל התורה והמצות אלא לישראל שנאמר[2] מורשה קהלת יעקב[3] ולכל הרוצה להתגייר משאר האומות שנאמר[4] ככם כגר, אבל מי שלא רצה אין כופין אותו לקבל תורה ומצות, וכן צוה משה רבינו מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח וכל מי שלא יקבל יהרג".

פון פשטות לשון הרמב"ם איז מובן, אז דער חיוב „לכוף את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח", איז פאר־בונדן מיט „מתן תורה". און נאכמער איז עס מודגש אין דער הלכה שלאח"ז אין רמב"ם[5]: „כל המקבל שבע מצות ונזהר לעשותן הרי זה מחסידי אומות העולם וכו' והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו על ידי משה רבינו שבני נח מקודם נצטוו בהן".

דאַרף מען פאַרשטיין: וואָס פאַר א שייכות האָט דער קיום דורך די בני נח פון זייערע מצות צו אידן, ביז — אַז אויף אידן ליגט אַ חיוב „לכוף את כל באי העולם" צו מקיים זיין די שבע מצות: און אויך להבין די שייכות צו מתן תורה ומשה רבינו — אַז זייער קיום דאַרף זיין ווייל „צוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו[6] על ידי משה רבינו"[7]?

ב. לכאורה קען מען מסביר זיין דעם טעם וואָס זייער קיום דאַרף זיין „מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה כו'", לויט דעם וואָס ראשונים[8] זיינען מגדיר דעם חילוק צווישן די תוארים וואָס מען געפינט בנוגע צו אַן אינו יהודי: גר תושב, בן נח (און עוע"ז (עכו"ם*[8], כותי[9])) —

---

1) הל' מלכים פ"ח ה"י.
2) ברכה לג, ד.
3) ראה כס"מ שם, דמקורו מסנהדרין נט, רע"א (והובא ברמב"ם שם פ"י ה"ט).
4) שלח טו, טו.
5) הי"א שם.

6) אבל צ"ע כי מפשטות ל' הרמב"ם משמע ש„והודיענו כו'" — קאי רק על לאחריו: שהקב"ה הודיע את בנ"י ע"י משה רבנו שב"נ מקודם נצטוו בהן — אף שעפ"ז צ"ע למאי נפק"מ הודעה זו — ודוחק גדול לומר שהוא רק ליישב המקראות ולכן מדג"ש והודיענו (ולא — והודיע) — כי לב"נ אין נפק"מ בזה. — וראה לקמן הערות 17, 18. — ואולי י"ל דתיבת „מקודם" היא „מאמר המוסגר". וראה לקמן בפנים.

ולהעיר מציוני מהר"נ לרמב"ם הל' מלכים כאן שהביא מקור לדברי הרמב"ם* ממדרש „אמר ר"י חסידי או"ה שמענו שיש להם חלק לעוה"ב כו' איזה חסיד או"ה זה המקבל עליו שבע מצות מפני שהן כתובין בתורה". וראה פי' יד יהודה לעשרה מאמרות מאמר חקור דין ח"ג פכ"א.

7) וראה לקו"ש חט"ו ע' 59 ואילך. ח"כ ע' 140 ואילך. ובכ"מ.

8) חי' הרמב"ן והריטב"א למכות ט, א.

*8) וראה רמב"ם שם פ"י ה"י וי"ב — השינויים דבן נח עכו"ם וגר תושב. וראה לקמן ריש סעיף ד מהצפע"נ. לחם משנה רפ"י שם.

9) בריטב"א: ג' לשונות נאמרו בכותים גר תושב ובן נח וכותי. וברמב"ן במקום כותי „וגו' המוזכר בכל מקום". וצריך בירור בכל מקום בפ"ע (ובפרט — בנוגע לתואר הג') אם נשתנה ע"י הצענזאר.

*) וראה לקו"ש ח"כ ע' 140 הערה 27.

אז אַ גר תושב איז דער וואָס קבל אויף זיך בב"ד של ישראל צו מקיים זיין די שבע מצות ב"נ, „וכיון שקבלן בב"ד הוא נקרא בשבע מצות אלו מצווה ועושה וכי הא אנו מצווין להחיותו .. וב"נ הוא שלא קבלם בב"ד אלא דקים לן שמקיים אותם מעצמו והוא נדון בהם כמו שאינו מצווה ועושה"[10] (און גוי סתם איז דער וואָס איז ניט נזהר אין די ז' מצוות[11]).

לפ"ז קומט אויס לכאורה, אז בא מתן תורה איז בטל געווארן דער חיוב וציווי צו ב"נ — אויף קיום מצות שלהם, און ווי די גמרא[12] זאגט אויפן פסוק[13] „עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים" — „ראה ז' מצות שקבלו עליהם בני נח ולא קיימום עמד והתירן להן", און די גמרא פירט דאָרט אויס „לומר שאפילו מקיימין אותן אין מקבלים עליהם שכר .. כמצווה ועושה אלא כמי שאינו מצווה ועושה", „אין מצווין לקיימן"[14].

און עס איז געווען במתן תורה אַ נייער חיוב בנוגע די ז' מצות: דער אויבערשטער האָט אַנגעזאָגט בתורה אז ב"נ זיינען מחוייב אין די ז' מצות — איז נתחדש געווארן אַ נייער דין, אז ווען אַ ב"נ איז מקבל די ז' מצות בב"ד של ישראל הייסט ער „מצווה ועושה"[15] אין די ז' מצות[16].

און דעריבער זאָגט דער רמב"ם אז זייער קבלה ועשי' דאָרף זיין „מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו על ידי משה רבינו"[17], ווייל דער חיוב שלפנ"ז איז בטל געווארן[18].

אָבער מען קען אזוי ניט פאָרענטפערן אין רמב"ם — ווייל:

א) פון המשך לשון הרמב"ם „והודיענו על ידי משה רבינו שבני נח מקודם נצטוו בהן"[19] (אז דער ציווי לב"נ האָט זיך אַנגעהויבן „מקודם"), איז משמע, לכאורה, אז דער ציווי לב"נ איז ניט בטל געווארן[20].

---

10) ל' הריטב"א שם.

11) כ"ה בריטב"א שם. וברמב"ן: וגוי המוזכר בכל מקום הוא ב"נ שלא הוחזק אם מקיים מצות שלהם אם לאו ומסתמא אין רובן מקיימין אותן לפיכך כו'. וראה ספרי ר"פ ברכה עה"פ ה' מסיני בא: „אלא אפילו שבע מצות שקיבלו עליהם ב"נ לא יכלו לעמוד בהם עד שפרקום ונתנום לישראל".

12) ב"ק לח, א. ועד"ז בע"ז ב, סע"ב ואילך — הובא ברמב"ן וריטב"א שם.

13) חבקוק ג, ו.

14) פרש"י ע"ז שם — ג, רע"א.

15) ראה רמב"ן שם: מפני מה אמרו ראה ז' מצות כו' ועמד והתירם להם שלא יהו מקבלין עליהם שכר אלא כמי שאינו מצווה ועושה וזה שקבלם על עצמו בב"ד של ישראל מצווה ועושה הוא.

16) ראה בכל הנ"ל — שו"ת ושב הכהן סל"ח ד"ה ועפ"י דינים אלו (אלא דמקשרו עם הטעם שנקרא מחסידי אוה"ע). ובספרו דעת קדושים (לו, ג ואילך).

17) ברמב"ן וריטב"א לא נזכר שגר תושב צריך לקבל מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו על ידי משה רבינו. ואולי נכלל זה בדרך ממילא כשמקבלין המצות בב"ד של ישראל, שזה גופא מורה שמקבלים באופן הנ"ל, כי בב"ד של ישראל תוקף כל הציווים (כולל אלה שנאמרו לפני משה), אך ורק מפני שכך צוה הקב"ה (אח"כ) בתורה והודיענו על ידי משה רבינו — ראה פיה"מ להרמב"ם חולין ספ"ז. ולהעיר מפרי מים חיים (להפר"ח) לרמב"ם הל' מלכים כאן, דמפרש שזהו המקור לדברי הרמב"ם כאן (גבי ב"נ) „והוא שיקבל אותן כו'".

18) ולהעיר מסנהדרין (נט, א) „כל מצוה שנאמרה לב"נ ונשנית בסיני לזה ולזה נאמרה". וראה פרש"י סנהדרין שם ד"ה לזה ולזה. ובהנסמן בהערה הבאה.

19) וראה לשון הרמב"ם שם רפ"ט. וראה חמדת ישראל בקונטרס נר מצוה הל' מלכים שם.

20) דלכאורה לא ס"ל להרמב"ם דעמד והתירם להם — הלכה היא. וראה הערה 15 דעת הרמב"ן. וראה ביאור הריי"ס פערלא לסהמ"צ רס"ג ח"ג מילואים ס"ח (רמו, ד ואילך).

ב) דאָס פֿאַרענטפֿערט בלויז דאָס וואָס דער רמב"ם זאָגט אין דער צווייטער הלכה (הנ"ל) אז ווען הייסט א ב"נ א "גר תושב" און פון "חסידי אומות העולם", דוקא בשעת ער איז מקבל און טוט די ז' מצות "מפני שצוה בהן הקב"ה כו'".

עס בלייבט אבער ניט פֿאַרשטאַנדיק דער פֿריערדיקער דין (הנ"ל) אין רמב"ם — "צוה משה רבנו כו' (וואָס קומט בהמשך להתחלת ההלכה: מ"ר לא הנחיל התוהמ"צ אלא לישראל כו') לכוף את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח", וואָס דאָס איז (ניט א דין אין דער קבלת המצות דורכן ב"נ, נאָר) א ציווי אויף אידן, אז זיי דאַרפן כופה זיין די ב"נ אויף קבלת מצות שלהם — וואָס פֿאַר א שייכות האָט דער קיום מצות ב"נ צו אידן און ביז — לכוף?

ג. דער מקור אויף דעם ציווי הנ"ל צו אידן, איז מצד דעם גופא וואָס "צוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו על ידי משה רבינו שבני נח מקודם נצטוו בהן", דלכאורה: צוליב וואָס האָט דער אויבערשטער אונז מודיע געווען על ידי משה רבינו און "צוה בהן הקב"ה בתורה" "שהנחיל לישראל" אויף ז' מצות ב"נ? איז דערפון לכאורה מובן, אז דאָס איז א חיוב אויף אידן, (און דער וואָרט (— ענין פון) "מקודם" איז א מאמר המוסגר אז דער ציווי לב"נ האָט זיך אנגעהויבן מקודם).

ועפ"ז י"ל יתרה מזה — אז דער טעם פֿאַרוואָס ס'איז א חיוב אויף אידן "לכוף כו'" איז מצד דעם גופא וואָס ב"נ דאַרפן מקבל זיין (און טאָן) די ז' מצות "מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה כו'" — וואָרום די שייכות פון א ב"נ צו תורה איז נאָר דורך ישראל (וואָס צו זיי איז געגעבן געווארן תורה).

אבער — וואָס איז הסברת השייכות (אז א איד זאָל זיך דאַרפן פֿאַרנעמען מיט "לכוף את כל באי העולם כו'")?

ד. נאָך מער: פון דברי הרמב"ם איז מובן, אז דער חיוב אויף אידן "לכוף את כל באי העולם כו'" איז ניט פֿאַרבונדן מיט דער הלכה "והוא שיקבל אותן . . מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה כו'":

דער ראָגאַטשאָווער[21] זאָגט, אז לשיטת הרמב"ם זיינען דאָ צוויי סוגים: א) א גר תושב, וואָס איז דוקא ווען קבל בב"ד (בפני שלשה חברים). ב) א בן נח וואָס איז ניט מקבל די ז' מצוות בב"ד, אדער[22] בזמן הזה שאין היובל נוהג (ובמילא "אין מקבלין גר תושב"[23]) און איז מקיים די ז' מצות — וואָס אויך עם "מצווין עליו להחיותו"[23].

און ווייבאלד אז אויך א ב"נ וועלכער איז ניט קיין גר תושב "מצווין עליו להחיותו" — איז דאָך מוכרח צו זאָגן, אז דאָס וואָס דער רמב"ם זאָגט "צוה משה רבינו . . לכוף . . לקבל מצות שנצטוו בני נח וכל מי שלא יקבל יהרג", מיינט ער דערמיט (ניט (דוקא) א קבלה "בפני שלשה חברים" (בב"ד) אויף צו ווערן א גר תושב, נאָר אפילו) א קבלה (סתם) צו מקיים זיין די ז' מצות (דער

---

21) צפע"נ על הרמב"ם הל' איסו"ב פי"ד ה"ז. צפע"נ מהדו"ת הל' ע"ז פ"י ה"ו (לב, א. שם, סע"ג).

22) בצפע"נ מהדו"ת שם מזכיר רק "וב"נ היינו בזמן שאין היובל נוהג . . עכ"פ להחיותו בזמה"ז דא"א לקבל גר תושב ס"ל לרבינו דצריך להחיות". אבל בהל' איסו"ב שם כתב "אבל בלא זה (בלא קבלה בב"ד) או בזמן שאין היובל נוהג אז הוה בגדר ב"נ המבואר בפ"י שם ה"י".

23) רמב"ם הל' ע"ז פ"י סה"ז. הל' מילה פ"א ה"ז. הל' שבת ספ"כ. הל' איסו"ב שם ה"ח.

*23) וכ"ה לכאו' בשו"ת הצ"צ יו"ד ספ"ג.

דין פון ב"נ סתם). ד.ה. אז דער דין „לכוף את כל באי העולם לקבל כו"ז איז ניט פאַרבונדן מיט דין פון גר תושב.

ועפ"ז יומתק דיוק סדר לשון הרמב"ם אין דער הלכה הנ"ל, וז"ל: „צוה משה רבינו מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח וכל מי שלא יקבל יהרג. והמקבל אותם הוא הנקרא גר תושב בכל מקום וצריך לקבל עליו בפני שלשה חברים".

דערפון וואָס דער רמב"ם זאָגט „לכוף כו' לקבל מצות שנצטוו" און פירט ניט אויס גלייך „(לקבל מצות שנצטוו) ויהיו כגרים תושבים" וכיו"ב (ע"ד לשונו במקום אחר[24]) — איז משמע, אז דער ענין פון „והמקבל אותם הוא הנקרא גר תושב" איז אַן ענין בפ"ע, און ניט קיין פירוש (ותנאי) אין „לכוף את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח". ופשיטא אז דער ציווי „לכוף את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח" איז צוליב דעם גופא שיקבלו המצות שנצטוו עליהם, און ניט בכדי אז זיי זאָלן ווערן א „גר תושב"[25],

[און ווי עס איז אויך משמע פון כסף משנה[26]: בנוגע אַן עבד וואָס האָט זיך ניט מל געווען זאָגט דער רמב"ם[26] „מותר לקיימו ובלבד שיקבל עליו שבע מצות שנצטוו בני נח . . אבל אם לא קיבל עליו שבע מצות יהרג מיד" (וואָס דער טעם פון דעם איז[27] מצד דעם וואָס „צוה משה כו' לכוף את כל באי העולם כו' וכל מי שלא יקבל יהרג"). דער ראב"ד איז אויף דעם משיג „אין לנו עתה להרוג איש", זאָגט דערויף דער כס"מ: „אין כאן השגה על דברי רבינו . . ואם אין ידינו תקיפה בעונותינו לא מפני זה ה"ל להניח מלכתוב הדין".

איז פון דעם מובן, אז דער דין „צוה כו' לכוף כו' לקבל מצות כו' וכל מי שלא יקבל יהרג" איז אַ חיוב וועלכער איז בתוקפו אויך[28] בזמן הזה•[28], כשאין היובל נוהג[29], און אויך וועַן „אין ידינו

24) בהל' מילה שם גבי עבד. דאף שכתב בהל' איסו"ב שם ה"ז „ולמה נקרא שמו תושב לפי שמותר לנו להושיבו בינינו בארץ ישראל", הרי נקבע שמו גר תושב, וכמו שקוראו הרמב"ם בכל מקום, וכמ"ש כאן „והמקבל אותם הוא הנקרא גר תושב בכל מקום". וראה ראב"ד וכס"מ הל' ע"ז שם.

25) וכדמוכח גם מזה שבהציווי לכוף אומר הרמב"ם „לקבל מצות שנצטוו" — „לקבל" סתם, ולא לקבל בפני שלשה חברים (וראה לקמן בפנים ובהערה 34).

26) הל' מילה שם.

27) כמ"ש בכס"מ שם.

28) וגם הראב"ד לא פליג אלא על הדין ד„יהרג מיד" [דס"ל להראב"ד שבזמן הזה שאין לנו סנהדרין אין יכולים לדון ד"נ גם בב"נ, כמבואר בצפע"נ הל' מילה שם], אבל לא פליג על הדין „ובלבד שיקבל עליו שבע מצות". ויתירה מזו מוסיף הכס"מ שם, ד"ל דהראב"ד פליג רק על הדין ד„מגלגל עמו . . או אם התנה כו'", ד„מכיון שבזמן הזה . . אין אנו יכולים להורגו . . אסור לקיימו . . ימכר מיד". וראה שו"ע אדה"ז מהדו"ב להל' שבת השייך לסי' רנב וסי' דש (תיא, א). וראה הערה הבאה.

•28) ולהעיר משו"ע אדה"ז מהדו"ב שם: ומה שהזכיר הרמב"ם ז"ל (בהל' שבת שם) מצות ב"נ גבי עבד ואמה היינו משום שבלא"ה אסור לקיימן כלל אפילו בח"ל ובזה"ז לשיטתו בפ"א מה' מילה ובפי"ד מה' איסורי ביאה.

ולהעיר מצפע"נ הל' מילה שם בתחלתו: ור"ל דפליגי אם עכשיו בזה"ז כו'. ובהל' איסו"ב שם: אך נראה דעבד תושב כו' מקבלין לעולם כו' אבל מלשון רבינו ספ"כ מהל' שבת לא משמע כן וכן כאן כתב להיפך.

29) ולכאורה י"ל דמ"ש הרמב"ם בהל' מילה „ובלבד שיקבל עליו שבע מצות ויהי' כגר תושב" — אין הכוונה שנעשה גר תושב ממש (שהרי אין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג), אלא שהוא „כגר תושב" בפרט זה שקבל עליו שבע מצות

תקיפה"[30]. משא"כ בנוגע אַ גר תושב פסק'נט דער רמב"ם[31] „אין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג"[32].

ב"נ (וכן יש לפרש גם ברמב"ם הל' שבת שם)*. וכן משמע מסיום לשונו „ואין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג", דלכאורה הול"ל „ואין מקיימין עבד כזה אלא בזמן שהיובל נוהג" כלשונו בהל' איסו"ב פי"ד סה"ט. אלא שבזה בא רק לפרש הדין בנוגע לגר תושב (אבל לא בנוגע לעבד זה שהוא רק „כגר תושב"). משא"כ בהל' איסו"ב שם הרי כתב „אלא יהי' גר תושב מותר לקיימו בעבודתו כשהוא גר תושב" (והיינו שאיירי שם ב„גר תושב" ממש**), ולכן כותב „אין מקיימין עבד כזה (שהוא גר תושב) אלא בזמן שהיובל נוהג". ועצ"ע.

30) וכן מוכח בתוי"ט אבות פ"ג מי"ד דמפרש מאמר רע"ק במשנה שם „חביב אדם שנברא בצלם" ד(גם) לב"נ נאמר — עפמש"כ הרמב"ם בהל' מלכים. ע"ש.

31) הל' מילה שם. ובשאר מקומות שבהערה 23.

32) משא"כ לדעת הראב"ד (הל' ע"ז והל' איסו"ב שם) שבנוגע לכמה דינים מקבלין אותו. ולהעיר מכס"מ הל' ע"ז שם שלדעת הרמב"ם „נראה לומר דאה"נ שאם מעצמו קבל עליו שבע מצות שאין

*) אבל ראה ב"י לטיו"ד סרס"ז ד"ה והרמב"ם „דאין מותר לקיימו אא"כ יהי' גר תושב ואין מקבלין גר תושב בזמה"ז", ולכן „רבינו (הטור) לא הזכיר הא דאם התנה עליו כו'" משום „שאין דרכו לכתוב אלא דברים הנוהגים בכ"ז". וגם הב"י השמיטו בשו"ע שלו שם (סעיף ד) כמ"ש בדרישה שם.

ולהעיר שבשו"ע או"ח סי' דש ס"א כתב (בנוגע למלאכת שבת) פרטי דיני עבד שלא מל וטבל אלא קבל עליו שבע מצות בני נח הרי הוא כגר תושב כו' ואם לא קבל עליו שבע מצות כו'. וכן בשו"ע יו"ד סקכ"ד ס"ב: גר תושב דהיינו שקבל עליו שבע מצות כו' — אף שהב"י בשו"ע לא כתב רק הדינים הנוהגים בזה"ז. ולהעיר שהמג"א או"ח שם סקי"ב בסופו הוסיף „ומשמע בהרמב"ם שאין מקבלין עבד וגר תושב בזמן הזה ע"ש בספכ"ב (לכאורה צ"ל ספ"כ)" — ראה תהלה לדוד לשו"ע שם אות ה'. לקו"ש חל"א ע' 127 הערה 59. וראה בהערה שלפנ"ז.

**) והטעם לשינוי הלשונות ברמב"ם י"ל כי בהל' איסו"ב הרי זה כהמשך לדיני גירות (וגר תושב) — כדלקמן בפנים סוס"ו והערה 52. משא"כ בהל' מילה והל' שבת שם, שהמדובר בחיובי האדם בעבדו כו'.

והפרש צווישן די צוויי דינים („צוה כו' לכוף כו' לקבל מצות שנצטוו בני נח", און „גר תושב"): דאָס וואָס „צוה משה רבינו מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח" איז: (א) אַ ציווי כללי בנוגע „כל באי העולם". (ב) אַ דין אין די חיובים פון אידן, אַז זיי דאַרפן כופה זיין די ב"נ לקבל מצות שנצטוו בני נח. (ג) די השתדלות פון אידן אין דעם קיום פון די ב"נ איז ניט פאַרבונדן מיט דעם אופן הקבלה מצד די ב"נ — זיי דאַרפן דאָס ניט מקבל זיין בפני שלשה חברים[33] (ב"ד ישראל)[34]. און (ד) דער אופן הקבלה מוז

מונעים אותו מישיבת הארץ ולא בא לומר אלא שאין ב"ד מקבלין אותו". אבל ראה מנ"ח מצוה צד.

33) ולכאורה כ"ה בנוגע לחסידי אוה"ע שכתב הרמב"ם שם הי"א „כל המקבל שבע מצות ונזהר לעשותן הרי זה מחסידי אוה"ע ויש לו חלק לעוה"ב", שמלשון הרמב"ם משמע שכל ב"נ יכול להיות מחסידי אוה"ע כשמקבל שבע מצות (גם שלא בפני שלשה חברים) ונזהר לעשותן (בפועל)*. וכדמוכח מסיום לשונו „אבל אם עשאן מפני הכרע הדעת אין זה גר תושב ואינו מחסידי אומות העולם", דאת"ל דהוא רק דין בגר תושב, מאי „אינו מחסידי אוה"ע".

34) ועפ"ז יש לבאר דעת ר"מ (ע"ז סד, ב) דכל שקיבל עליו בפני ג' חברים שלא לעבוד ע"ז הוא גר תושב דהיינו (ראה שם תוד"ה איזהו) שמצווין להחיותו — דלכאורה, באם עבר על שאר המצות הרי הוא חייב מיתה (וכקושיית התוס' שם)* — דיש לומר, דהברייתא שם איירי במקיים כל ז' מצות, אלא שאעפ"כ אין מצווין להחיותו** עד שיהי' גר תושב.

*) אבל ראה שו"ת ושב הכהן שם.

*) בתוס' שם מתרץ: דכל זמן שלא דנוהו ב"ד אינו חייב מיתה. אבל ראה צפע"נ להל' מילה שם. דלדעת הרמב"ם (ועוד ראשונים) „לא בעי דין".

**) היינו בעשי', שמושיבין אותו בינינו ודואגים להחיותו (עד ש„נוהגין עם גרי תושב בדרך ארץ וגמילת חסדים כישראל" — רמב"ם הל' מלכים פי"ב). משא"כ מה שמצוה להחיות סתם ב"נ שמקיים שבע מצות אינו באופן כזה (ראה רמב"ם שם ה"י).

ניט זיין דוקא „מפני שצוה בהן הקב״ה בתורה״[35].

משא״כ דער גדר פון אֵ גר תושב איז (א) אֵ דין נאָר ביים ב״נ וועלכער וויל מקבל זיין, (ב) נאָר ווען די קבלה פון דעם ב״נ איז „בפני שלשה חברים״[34], (ג) ובאופן אֵז דאָס איז „מפני שצוה בהן הקב״ה בתורה״ („אבל אם עשאן מפני הכרע הדעת אין זה גר תושב״).

ד. ה. דער דין פון „לכוף את כל באי העולם לקבל כו״ איז ניט פאַרבונדן מיט דעם דין קבלה (בב״ד של ישראל) וועל־כער איז נתחדש געווארן במ״ת, דורך וועלכן דער ב״נ ווערט אֵ גר תושב (אֵ מצווה ועושה•[35]).

ה. ווען מען דאָס פאַרשטיין בהקדם לשון הרמב״ם „צוה משה רבינו מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם״, ניט להשתדל שכל באי העולם יקבלו[36] מצות שנצטוו בני נח וכיו״ב, דער ציווי איז ביז אין אֵן אופן פון „לכוף״.

ויש לומר בזה: ביי אֵ גר תושב איז פאַראַן אֵ מחלוקת[37]: „איזהו גר תושב כל שקיבל עליו בפני ג׳ חברים שלא לעבוד עבודת כוכבים דברי ר״מ וחכמים אומרים כל שקיבל עליו שבע מצות שקבלו עליהם בני נח״.

דער רמב״ם פסק׳נט בכ״מ[38] ווי די חכמים[39], אַז ער דאַרף מקבל זיין אֲלע שבע מצות. אין הל׳ איסורי ביאה[40], זאָגט ער עס אַבער מיט אַן אַנדער לשון: „אי זה הוא גר תושב זה עכו״ם שקיבל עליו שלא יעבוד כו״ם עם שאר המצות שנצטוו בני נח״. ולכאורה: וויבאַלד אַז ער דאַרף מקבל זיין אויף זיך אֲלע ז׳ מצות, וואָס בכללן איז אויך „שלא לעבוד עבודת כוכבים״ — פאַרוואָס דאַ טיילט ער דאָס אויס באַזונדער[41]?

איז די הסברה אין דעם: עס שטייט אין מכילתא אויפן פסוק[42] „לא יהי׳ לך אלקים אחרים על פני״: „למה נאמר לפי שנאמר אנכי ה״א משל למלך בשר ודם שנכנס למדינה אמרו לו עבדיו גזור עליהם גזירות אמר להם כשיקבלו את מלכותי אגזור עליהם שאם מלכותי לא יקבלו גזרותי לא יקבלו. כך אמר המקום לישראל אנכי ה״א לא יהי׳ לך אני הוא שקבלתם מלכותי (במצרים[43]) אמרו לו

שזה נעשה ע״י קבלה בפני ג׳ חברים דוקא: לדעת חכמים — כל ז׳ המצות, ולדעת ר״מ — מספיק קבלה זו על ע״ז בלבד. וראה לקמן הערה 51.

35) לכאורה מוכרח לומר כן — שהרי אי אפשר לכוף על הכוונה ואמונה שבלב. וי״ל שבנ״י מחוייב לעשות כל התלוי בו — ולכן עליו לומר להב״נ שקבלתו צ״ל מפני שציווה הקב״ה (אף שאינו יכול לבוחנו בזה). — ואולי י״ל בדוחק עכ״פ — שהב״נ צ״ל בדיבור שהוא מקבל „מפני שצוה כו״.

•35) לדעת הראשונים הנ״ל סעיף ב.

36) להעיר מלשון המב״ט בקרית ספר לרמב״ם כאן (סוף אזהרת שסה).

37) ע״ז שם.

38) הל׳ מלכים כאן. הל׳ ע״ז: הל׳ מילה והל׳ שבת שבהערה 23.

39) כמ״ש בכס״מ כאן. מ״מ לרמב״ם הל׳ איסו״ב שם ה״ז.

40) שם.

41) גם בהל׳ מלכים שם ה״ט ב„עיר שהשלימה״ מפרט „עד שיכפרו בע״ז כו׳ ויקבלו שאר המצות שנצטוו בני נח״. אבל שם י״ל בפשטות, כי נוגע להמשך לשונו „(עד שיכפרו בע״ז) ויאבדו את כל זקומותי״. וגם הרי לא כתב שיקבלו שלא לעבוד ע״ז ויקבלו שאר המצות כ״א „עד שיכפרו בע״ז כו״ (ולכן מסיים: שכל עכו״ם שלא קבל מצות שנצטוו ב״נ — בלי פירוט).

42) פרשתנו כ, ג.

43) יש משמיטים „במצרים״. וראה הערה הבאה.

כן וכשם שקבלתם מלכותי קבלו גזרותי".

ד. ה. בא מ"ת[44] איז געווען צוויי ענינים: קבלת מלכותו של הקב"ה און קבלת הגזירות — המצות: דער ענין מיוחד פון קבלת המלכות דריקט זיך אויס (אויך)[45] אין דעם וואס „אנכי ולא יהי' לך מפי הגבורה שמענום"[46], משא"כ קבלת הגזירות (מצות) — אין די אַנדערע דברות[47], ובכלל אין דעם וואס „תורה צוה לנו משה מורשה — תורה בגימטריא תרי"א"[48].

ו. עפ"ז יובן וואס דער רמב"ם טיילט אויס דעם ציווי שלא יעבוד ע"ז פון די אַנדערע מצוות — „אי זה הוא גר תושב זה עכו"ם שקיבל עליו שלא יעבוד כו"ם עם שאר המצות כו'":

כשם ווי בא אידן זיינען ביי מ"ת גע־ווען צוויי ענינים — קבלת מלכותו של הקב"ה (וואס דערמיט קומט אויך שלילת ע"ז — אנכי ולא יהי' לך) און קבלת מצות (בשאר הדברות כנ"ל):

און מעין זה בא יעדן גר, וואס „מו־דיעין אותו עיקרי הדת שהוא ייחוד השם ואיסור עכו"ם"[49] — קבלת מלכותו, און מ'איז אויך „מודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות כו'"[49] — קבלת מצות —

איז עד"ז בא א גר תושב — וואס איז אויך אן ענין פון „קצת גירות"[50] (ביחס צו די ז' מצות),

---

44) וכמפורש שם לאח"ז בדברי רשב"י „אני הוא שקבלתם מלכותי עליכם בסיני". ולכאורה דוחק לומר שבזה גופא הוא המחלוקת מתי היתה קבלת מלכות. ומשמע דהמחלוקת היא מאיזה פסוק למדין זה, ועל איזו גזירות אומר קבלו גזרותי.

אבל ראה פי' מרכבת המשנה למכילתא. וראה השגות הרמב"ן לסהמ"צ מל"ת א: ואמרם שקבלתם עליכם במצרים הוא לומר שכבר האמינו באלקות במצרים כו' והאמונה ההיא הזכירם עתה וקבלו אותה עליהם ואמרו עליהם הן הן שהאמינו וקבלו עליהם להחזיק באמונה כו'. וראה לב שמח בסהמ"צ מ"ע א בתחלתה.

ולהעיר מפי' מרכבת המשנה שם דלפי הגירסא בתו"כ אחרי „צריך להפך הגירסא בדברי ת"ק וצריך להיות . . וקבלתם מלכותי בסיני כעת. ולפי זה יצדק יותר המשל ושיטת רשב"י . . שקבלתם מלכותי במצרים כו'".

45) והיינו (ע"פ המכילתא) ב' הענינים כפי שבאים בעשה"ד. אבל בכללות יותר י"ל שזה הי' כשאמרו נעשה ונשמע (משפטים כד, ז) והקדימו נעשה לנשמע (ראה שבת פח, א). וראה סדר אליהו רבה פל"א (פכ"ט): אתם צריכים לקבל מלכותו של ממ"ה הקב"ה עליכם שכך קבלתם לו עליכם מתחלה ואמרתם כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. וראה ספרי ברכה לג, ג: מקבלים עול תורתך וכה"א . . נעשה ונשמע. וראה מדרש הגדול פרשתנו יט, יז.

46) מכות כד, ע"א (וש"נ).

47) וכן יש לפרש גם במכילתא דגם לא יהי' לך הוא בכלל קבלת מלכותו. אבל לפי הגירסא שלפנינו (וכהובא בהשגות הרמב"ן שם מ"ע א ול"ת א) משמע לכאורה דלא יהי' לך הוא בכלל קבלת הגזירות, ועפ"ז, הביאור דלקמן בפנים — אינו. — וגם צ"ע למה גם לא יהי' לך — נאמר מפי הגבורה.

48) מכות כג, סע"ב ואילך. וראה סהמ"צ להרמב"ם מ"ע א (ובמל"ת א). השגות הרמב"ן ושאר מפרשי סהמ"צ שם.

49) רמב"ם הל' איסו"ב שם ה"ב.

50) לשון רבינו גרשום לכריתות ט, א (נדפס שם י, ב), ובמאירי יבמות מח, ב קוראו „גר לחצאין". בתורת הבית השלם להרשב"א (בית חמישי ריש שער רביעי) מביא הגמ' בע"ז „איזהו גר תושב כל שקבל עליו כו' וחכ"א כל שקבל עליו שבע מצות בני נח ואחרים אומרים אלו ואלו לא באו לכלל גר דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי• אלא איזהו גר תושב כו' (ומשמע שכ"ה גם לר"מ וחכמים). וראה ט"ז יו"ד ס"ב סוסק"א דלהרמב"ם — גר תושב „יצא מכלל העמים". ובגליוני הש"ס להרי"ף ענגל ע"ז סד, ב ד"ה איזהו: דמגמ' . . מוכח דגירות של גר תושב הוא

•) ובגמרא לפנינו: לא באו לכלל גר תושב ואיזהו כו'. וראה פרש"י שם.

וויבאלד אז זיין קבלה קומט ניט מצד הכפי׳ נאר מרצונו הטוב — איז אין דעם דאזרפן זיין ביידע ענינים: די קבלה „שלא יעבוד כו״ם״ — קבלת מלכותו, און די קבלה לקיים „שאר המצות שנצטוו בני נח״ — קבלת מצות[51].

[ועפ״ז איז אויך פארשטאנדיק פאר־וואס דער רמב״ם איז דאס מפרט דוקא אין הל׳ איסורי ביאה — ווייל נאר דארטן קומט דער דין פון גר תושב בהמשך צו דיני גירות[52]].

ז. עפ״ז יש לומר, אז עד״ז איז בנוגע צו „כל באי העולם״ — אויך די וועלכע ווילן ניט מקבל זיין אויף זיך די ז׳ מצות בפני ב״ד ישראל (צו ווערן א גר תושב) — אז קבלת מלכותו איז אן ענין עיקרי אין זייער קיום פון ז׳ מצות[53].

און דאס איז די שייכות פון „צוה משה רבינו כו׳ לכוף כו׳ לקבל כו׳״ צו מ״ת און צו אידן[54]: דער תכלית פון מתן תורה איז ניט נאר אז אידן זאלן אויף זיך מקבל זיין עול מלכות שמים ועול מצות, נאר עס זאל זיך (אויך) אויפטאן דער „והי׳ ה׳ למלך על כל הארץ״[55], אז עס זאל דערהערט ווערן מלכותו ית׳ בכל העולם כולו[56]. היות אבער אז מלכותו ומצותיו איז באַ אידן אין אן אופן פון „נחלה״ (ווי דער רמב״ם זאגט בתחלת ההלכה: „משה רבינו . . הנחיל התורה והמצות . . לישראל״), אז דאס איז גע־ווארן אינגאנצן זייערע א זאך[57] (ביז ס׳איז כביכול געווארן באופן אז זיי האבן די בעלות אויף דעם: נקראת על שמו[58], מוחל על כבודו וכו׳ ווייל „תורה דילי׳ היא״[59]) — דעריבער האבן זיי דעם כח

שמקבל עליו מצוות גר תושב בתורת ישראליות ונעשה ישראלי למצוות אלה דאילו הי׳ ב״נ עדיין ומקיימם בתורת ב״נ לא יפול ע״ז ל׳ הכנסה תחת כנפי השכינה, דלשון זה מורה על ישראליות כו׳. וראה גם אוצרות יוסף (להנ״ל) חי׳ יו״ד (ח״א) אות יו״ד בביאור דברי הט״ז.

51) עפ״ז יש לומר שגם מחלוקת ר״מ וחכמים בע״ז שם בגר תושב אם צריך לקבל עליו שלא יעבוד ע״ז או גם שאר מצות היא — האם לחלות שם גר תושב די בקבלת מלכותו, שהיא שלילת ע״ז (דהרי גם לר״מ המדובר שמקיים כל ז׳ מצות, כנ״ל הערה 34), או שצ״ל גם קבלת מצות דילי׳.

52) ולכן מפרט שם הפרטים בהגירות דגר תושב, שבזה דומה לגירות גמורה׳. משא״כ בשאר המקומות ברמב״ם. וכן כאן בהל׳ מלכים דהמדובר בעיקר בד׳ מצות ב״נ ולא בדיני גירות. ועפ״ז יומתק מה שממשיך שם „והוא מחסידי אומות העולם״ ואינו מפרט והוא שמקבל ונזהר לעשותן מפני שצוה הקב״ה בתורה כו׳ כמ״ש בהל׳ מלכים כאן, כי בזה מדגיש שם שלא נעשה ל(ישראל) גר ממש, אלא נשאר מחסידי אומות העולם.

---

*) וצע״ק מה שלא כתב בהל׳ איסו״ב שם גם זה דגר תושב צריך לקבל בפני ג׳ חברים כמ״ש בהל׳ מלכים כאן. ואולי י״ל, כי זה מובן מעצמו, דהרי התחלת הי״ט שם „אי זה הוא גר תושב״ היא המשך להי״ו „ושלשה עומדין על גביו כו׳״, וכמודגש גם בהמשך לשונו בהי״ט שם „ולא מל ולא טבל״ דיש קס״ד שג״ז איתנהו ב״.

53) ראה גם שו״ת מחנה חיים ח״ג יו״ד סי׳ מו.

54) להעיר שגם מ״ת לבנ״א בא ע״י „שכפה הקב״ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם״ (שבת פח, א) — ע״ד „צוה משה כו׳ לכוף כו׳ לקבל מצות כו׳ וכל מי שלא יקבל יהרג״. וראה מדרש הגדול שם.

55) זכרי׳ יד, ט.

56) וראה שמו״ר ספכ״ט: כשנתן הקב״ה את התורה צפור לא צווח עוף לא פרח שור לא געה אופנים לא עפו, שרפים לא אמרו קדוש קדוש, הים לא נזדעזע, הבריות לא דברו, אלא העולם שותק ומחריש ויצא הקול אנכי כו׳.

57) כמרז״ל דגוי הלומד תורה ה״ז עובר על מורשה ומאורסה (סנהדרין נט, ר״א). — הובא בכס״מ לרמב״ם כאן (כנ״ל הערה 3).

58) ע״ז יט, א.

59) קדושין לב, ס״א ואילך ובפרש״י שם ר״ב.

און דעם ציווי צו ברענגען מלכותו יתʼ צו „כל באי העולם״[60].

ועפ״ז יובן דער תוכן הענין פון „לכוף את כל באי העולם לקבל מצות כו״״ — אז די השתדלות צו פועל זיין אויף די „באי העולם לקבל המצות״, דאַרף זיין ביז אין אופן פון כפי׳ — ווייל די „כפי״ דאַרף פועל זיין בא „כל באי העולם״ קבלת מלכותו••[60], מיט אלע גדרים שבזה••[60], און קבלת גזירותי, „לקבל מצות כו״[61].

ח. ע״פ כל הנ״ל איז מובן דער תוקף הציווי וואס ליגט אויף יעדן אידן צו מקיים זיין דאס וואס „צוה משה רבינו מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח״ [דאע״פ אז דער דין פון גר תושב איז ניט שייך בזמן הזה[62] — איז אַבער דער ציווי „לכוף את כל באי העולם לקבל מצות״ חל בכל זמן, אויך בזמן הזה[63], כנ״ל סעיף ד] — דאס איז אַ חלק און המשך צו מתן תורה וקבלת התורה של בנ״י, צו „הנחיל התוהמ״צ״ צו אידן.

און דאס וואס בזמן הזה אין יד ישראל תקיפה ובמילא קען מען ניט כופה זיין בדרכי כפי׳ בפועל ממש (וכש״כ — ניט באופן וואס „כל מי שלא יקבל יהרג״), פטר״ט דאס אַבער ניט פון דעם חיוב „לכוף״ אין יעדן אופן האפשרי, „בכפיית דברים, להמשיך לבם אל רצון קונם וחפץ צורם״[64].

און וויבאלד דער ציווי איז בתוקפו אויך בזמן הזה, און ס׳איז אַ ציווי ניט אויף אַ מלך[65] אַדער אויף ב״ד••[65], נאָר

---

60) בסהמ״צ להרמב״ם מ״ע ג: שצונו באהבתו יתʼ . . זאת המצוה ג״כ כוללת שנהי׳ קוראים לבני האדם כולם לעבודתו יתעלה ולהאמין בו וזה שאתה כשתאהב איש אחד תספר בשבחיו ותרבה בהם ותקרא בני האדם לאהוב אותו . . כאברהם אביך.

— אבל זהו פרט באהבת הʼ, שלכן קורא לבני האדם לעבודתו יתעלה ולהאמין, ולא ענין של כפי׳. משא״כ המדובר בפנים „לכוף את כל באי העולם״, וזהו המשך לקבלת מלכותו יתʼ (במ״ת).

••60) אבל כמובן שאינו דומה לקבלת מלכותו של בנ״י, ובפרט ע״פ הנ״ל שאצל בנ״י ה״ז באופן של נחלה, משא״כ בד׳ מצות אצל ב״נ.

••60) עפ״ז יומתק מה שמשמע ברמב״ם שנהרג על העדר הקבלה בלבד („וכל מי שלא יקבל יהרג״), שאינו רוצה לקבל עליו מלכותו. וראה שו״ת מחנה חיים שם.

61) וי״ל שמטעם זה כתבו הרמב״ם (ובכלל ד׳ מצות ב״נ) בהל׳ מלכים ומלחמותיהם, כי ענין הכפי׳ — קבלת מלכותו, הוא עיקר ענינו של מלך. וראה הל׳ מלכים ספ״ד. ושם פי״א ה״ד — לגבי מלך המשיח, „וכוף כל ישראל כו״.

62) כנ״ל סעיף ד. ושו״נ.

63) להעיר גם שלא הזכיר הרמב״ם בהל׳ מלכים כאן דאין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג, אף שהזכירו כמ״פ בהלכותיו לפנ״ז — בכ״מ שהזכיר גר תושב (נסמן בהערה 23).

כי כאן עיקר המדובר וההדגשה ברמב״ם איך שהוא פרט בהחיוב שעל בנ״י לכוף את כל באי העולם לקבל מצות, ושזה בא בהמשך למ״ת. משא״כ קבלת גר תושב היא בעיקר בנוגע לישיבת הארץ, כמ״ש בהל׳ איסו״ב שם.

64) לשון התוי״ט שנסמן בהערה 30.

וראה ויק״ר פ״ו, ה (בסופו): והוא עד אלו ישראל כו׳. או ראה אתה הראת לדעת. או ידע וידעת היום. אם לא יגיד ונשא עונו אם לא תגידו אלקותי לאומות העולם הרי אני פורע מכם כו׳. ובספורנו פרשתנו יט, ו: ואתם תהיו לי ממלכת כהנים. ובזה תהיו סגולה כי תהיו ממלכת כהנים להבין ולהורות לכל המין האנושי לקרוא כולם בשם ה׳ ולעבדו שכם אחד.

65) י״א שדברי הרמב״ם כאן „וכן צוה משה . . לכוף את כל באי העולם״ בא בהמשך להדין שלפנ״ז (ה״ט) בעיר שהשלימה (וראה קרית ספר להמבי״ט כאן), והיינו שהמדובר במלחמה (והוא מדיני מלך) ואינו שייך בזמן הזה. אבל מלשון הרמב״ם ושכתבה בהלכה בפ״ע „משה רבינו לא הנחיל התורה והמצות אלא לישראל . . אבל מי שלא רצה . . וכן צוה משה כו׳ לכוף את כל באי העולם״ לא משמע כן. ובפרט שכבר כתב בסוף ה״ט שם „שכל עכו״ם שלא קבל מצות שנצטוו ב״נ הורגין אותו אם ישנו תחת ידינו״.

••65) ולהעיר שאפילו את״ל שהציווי הוא על ב״ד

אויף יעדן וואס יש בידו" לכוף [ווי ס'איז מוכח פון דעם דין הנ"ל (סעיף ד) בנוגע לעבד, וואס דער כס"מ זאגט דעם טעם הכפי' „שכיון שזה ברשות ישראל שהרי עבד הוא חייב לכופו לקבל שבע מצות" מצד דעם וואס „צוה משה כו' לכוף כל באי העולם כו"].

איז מובן, אז יעדער איינער וואס האט א מעגלעכקייט בזה, ובמכש"כ דער וואס האט א קשר (דורך מסחר וכיו"ב) מיט בני נח — דארף זיך משתדל זיין און משפיע זיין[67] אויף זיי מקבל זיין די שבע מצות שלהם[68].

ט. עס פאדערט זיך נאך ביאור: ווי־באלד אז דער ציווי „לכוף" איז אויך חל בזמן הזה — פארוואס איז דער דין ניט מפורש אין שו"ע און זיינע נושאי כלים?

זאת ועוד: דער ציווי איז דאך מחייב יעדן איד וואס האט די מעגליכקייט „לכוף" — ומפורסם אז אין די פריער־דיקע דורות זיינען געווען א סך אידן וועלכע האבן געהאט דעם כח און די פאסיקע תנאים דערצו, האבן זיי דאך זיכער מקיים געווען דעם ציווי און געטאן אין דעם: ועוד — געוויס זיינען דערביי אויפגעקומען פארשידענע שאלות (ווי איז דער חיוב פון כפי', אין וועלכן אופן וכו') — איז פארוואס ג־פינט מען ניט אין די ספרי שאלות ות־שובות, אז מ'זאל דן זיין אין דעם ענין?

וי"ל די הסברה בזה: ס'איז ידוע בדברי ימי ישראל אין די זמנים שעברו, אז אויך אין די מדינות וואו דער ענין הגיור איז לויטן געזעץ פון דער ממשלה דארט — ניט געווען פארבאטן מטעם הממשלה, האבן זיך אידן זייער געהיט פון יעדער זאך וואס קען אויסגע־טייטשט ווערן ווי א פעולה צו העלפן עמעצן מגייר זיין (אפילו אין אזעלכע פאלן ווען דער גר איז פון זיך אליין ג־קומען זיך מגייר זיין און אוודאי ניט צו טאן עפעס וואס קען באטראכט ווערן ווי א השתדלות און תעמולה צו מגייר זיין גרים) — ווייל אויך אין אזעלכע מדינות איז דאס געווען א סכנה צוליב די בל־בולים און עלילות וואס דאס האט גע־קענט ארויסרופן ובפרט — מפני החשש גדול אז מ'וועט עס נוצן קעגן די אידן בשאר המדינות — ווי מ'זעט עס אויך אין די וויכוחים שבימי הבינים ועוד, און אפילו בדורות האחרונים —

ומובן, אז אויך די השתדלות פון א אידן צו באווירקן א בן־נח (ומכש"כ אין

הרי לב"נ מספיק דיין אחד (רמב"ם הל' מלכים ספ"ט), וראה בהנסמן בהערה 68 בסופה.

66) ראה ספר חסידים סי' תתשכד: אם רואה אדם נכרי עושה עבירה אם יכול למחות ימחה שהרי שלח הקב"ה את יונה לנינוה כו'. ובהערות מקור חסד (מרגליות) הביא הגהה מר' מאיר אריק „ע' רמב"ם פ"ח מהל' מלכים דמצוה לכוף לכל באי עולם על ז' מצות שנצטוו ב"נ וזהו כדברי רבינו".

וראה שו"ת חת"ס חו"מ סי' קפה: ונהי דממונם התיר כו' אבל להכשילם בעבודת ה' מי התיר אדרבה מצוה להורותם.

67) ראה מעשה רב מהחיד"א, כמ"ש בספר מעגל טוב (בדפוס פיעטרקוב — יד, א. ובהשלם (ירושלים תקצ"ד) — ע' 162): ואני אמרתי לגוי הנז' שיאמר לי במה מאמין וא"ל בה' א"י (אלקי ישראל), וחקרתי בזה ונראה בעיני שכך הוא. ואמרתי לו א"כ בבקר ובערב תאמר פסוק שמע ישראל ותקיים ז' מצות ותזהר משיתוף בכל אופן כי אם יחוד גמור לה' א"י. וקבל ואמר שלא יתפלל כי אם לה' א"י.

68) להעיר גם ממ"ש התשב"ץ ח"ג סקל"ג, שאסור לסייע לב"נ (גם) להוסיף על ז' מצות שלהם גם היכא דליכא „לפני עור", שהרי „חייב למנעם . . חייב להפרישם". ובפשטות החיוב להפרישם הוא מצד הציווי לכוף — היינו שישנו גם עכשיו. וכן ביאר דברי התשב"ץ בספר קול צופיך (הרב גרשוני, ירושלים תש"מ) ע' רלג.

---

*) ולכאורה ביאור הנהגת החיד"א מובן ע"פ הנ"ל (ס"ז) שעל בנ"י לפעול אצל ב"נ קבלת מלכותו ואח"כ קבלת מצות. ואכ"מ.

אן אופן פון „כפי״) ער זאל מקיים זיין די שבע מצות איז געווען פארבונדן מיט א סכנה כיו״ב — מ׳האט דאס געקענט אננעמען אלס איין אריינמישונג באמו־נתם וכו׳ וכו׳

ובפרט אז מ׳דארף אים זאגן[69]: זיי מקיים „מפני שצוה בהן הקב״ה בתורה והודיענו על ידי משה רבינו״:

איז מובן, אז בדרך כלל האבן זיך אידן געמוזט אפהאלטן דערפון צוליב פקו״נ; און אין אויסנאם פאלן ווען מען האט דאס געטאן, איז דאס געווען בזהירות מתאימה, ובלי פרסום.

איז דעריבער מובן וואס מ׳האט אויך ניט מפרסם געווען קיין שאלות ותשו־בות בזה. וי״ל אז מצד דעם זעלבן טעם איז דער דין („לכוף״) אויך ניט דער־מאנט אין שו״ע און נושאי כליו — אין יענע זמנים איז עס געווען פקו״נ[69a].

ומובן, אז אין פאל וואו דער חשש איז לגמרי ניטא — ווי במדינות אלו — איז דא דער ציווי לכוף.

יו״ד. לכאורה קען מען דערויף פרעגן פון דעם דין אין שו״ע[70]: „ויזהר מלהשתתף עם עכו״ם שמא יתחייב לו שבועה ועובר משום לא[71] ישמע על פיך״, וואס דערפון איז מוכח, אז דער טעם וואס מ׳טאר ניט צוברענגען אן דער נכרי זאל ניט עובר זיין אויפן איסור ע״ז?

נאכמער: עס ווערט געפסק׳נט אין שו״ע[72], אז „דברים שהם מיוחדין למין ממיני אלילים כו׳ אסור למכור לעובדי אותם אלילים כו׳ (משום לפני עור[73]) ואם קונה כו׳ לסחורה מותר״ — ד. ה. ער מעג פארקויפן צו א ניט „עובד אותם אלילים״, כאטש אז יענער וועט עס פארקויפן ל„עובד אותם אלילים״ — ווייל „אלפני עור מפקדינן אבל אלפני דלפני לא מפקדינן״[74]; און ס׳איז אויך פארען א דיעה[75], אז דאס וואס עס איז אסור צו פארקויפן „לעובדי אותם אלילים״ איז דוקא ווען „אין להם אחרים כיוצא בו או שלא יוכלו לקנות במקום אחר, אבל אם יכולים לקנות במקום אחר מותר למכור להם כו״, ווייל אין אזעלכע פאלן פאלט אפ דער איסור פון „לפני עור״.

איז תמוה: וויבאלד ס׳איז דא דער חיוב צו כופה זיין ב״נ זיי זאלן מקבל זיין די ז׳ מצות איז עס דאך לכאורה א מכל־שכן אז מ׳טאר ניט טאן א פעולה וואס זאל זיי דערמעגלעכן צו עובר זיין אויף די ז׳ מצות (אפילו באופן ווען אין דעם איז ניטא דער איסור פון „לפני עור״)!

[און אע״פ אז דער ציווי צו משה רבינו (לכוף כו׳) איז בעיקר צו משתדל זיין זיך אז די באי עולם זאלן אויף זיך מקבל זיין[53], כנ״ל — איז דאך מובן ופשוט, אז עס האט ניט קיין ארט צו טאן — לפי הנ״ל איז דאך פארען אין דעם אן איסור בפ״ע, ואדרבה, א איד איז מחויב צו ווירקן („לכוף״) אז דער נכרי זאל ניט עובר זיין אויפן איסור ע״ז?

---

69) ראה לעיל הערה 35.

69a) ואינו דומה להלי׳ גרים והלי׳ עבדים, וכן כו״כ הלכות בשו״ע (כמו יו״ד סי׳ קנג־קנו ועוד) בקשר לאו״ה כו׳ — כי פשוט שאינו דומה הלכות בשייכות לאינו יהודי פרסי, להחיוב שבנ״י יכוף את כל באי העולם (ובענין של אמונה כו׳).

70) או״ח סקנ״ז.

71) משפטים כג, יג.

72) יו״ד ר״ס קנא.

73) ראה מפרשים ליו״ד שם.

74) ש״ך שם (וכ״ה בשאר מפרשי השו״ע).

75) רמ״א שם.

אַ פעולה וואָס גיט אַ סיוע עובר צו זיין אויף די ז' מצות, היפך די קבלה וועלכע ער האָט געפועלט בא עם!]

יא. והביאור בזה יש לומר:

דער ציווי „לכוף את כל באי העולם כו'" איז ווען דער קיום הציווי איז ניט גורם דעם אידן אַ היזק (הפסד, מניעת הריווח וכו')[76]. וויבאלד אַז אין שו"ע דאָרט רעדט זיך וועגן מסחר ומכירה, אַזוי אויך בנוגע להשאיל כו' ולהל-וותן", וואָס עס רעדט זיך באופן אַז מען פאַרדינט פון דער שאלה און הלואה תיכף אַדער לעתיד, אַדער מפני דרכי שלום וכיו"ב (לשלול איסור „לא תח-נם"[77]) — מעג מען זיי פאַרקויפן,

משא"כ מצד „לא ישמע" און „לפני עור", וועלכע זיינען איסורי לאו, טאָר מען ניט פאַרקויפן אויך במקום הפסד ו(כ"ש) במקום מניעת הריוח.

און דעריבער, בנידון דידן — אין דעם זמן ומקום (ווי במדינה זו) וואו די השתדלות פון אידן צו משפיע זיין אויף די אומות העולם זיי זאָלן אויף זיך מקבל זיין די ז' מצות, איז כלל ניט פאַרבונדן מיט קיין שום סכנה ח"ו און אויך ניט מיט קיין הפסד ומניעת הריווח בממון (ואדרבה, די השתדלות וועט ברענגען סיוע צו אידן, כדלקמן), איז דער חיוב „לכוף את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח" חל בכל תוקפו.

יב. בנוסף על העיקר, אַז די הש-תדלות צו ווירקן אַז די אומות העולם זאָלן אויף זיך מקבל זיין די ז' מצות איז אַ ציווי וואָס איז אַנגעזאָגט געוואָרן צו „משה רבינו מפי הגבורה" (ווי דער פסק דין מפורש אין רמב"ם),

קומט דאָ צו נאָך אַן ענין, וואָס די השתדלות וועט ברענגען אַ תועלת וסיוע צו די אידן:

אַלע אידן שטייען אונטער דעם שרעקלעכן רושם פון די מאוימ'דיקע מאורעות ר"ל וואָס זיינען געשען מיט אַרום פערציק יאָר פריער. האָט מען דעמאָלט געזען קלאָר, אַז וואו עס זיינען דאָן געווען חסידי אומות העולם וועלכע האָבן אין אַ געוויסער מאָס אָפּגעהיט די ז' מצות — האָבן זיי זיך אָפּגעטרייסלט פון רציחה און גזל ר"ל — און דורך דעם זיינען (בדרך הטבע) ניצל געוואָרן צענדליקער און צענדליקער אידן.

זיכער אַז לא תקום פעמים[78], ר"ל וח"ו, צרה ואַך טוב ובטוב הנראָה והנגלה ממש — יהי' לכל אחד ואחת שליט"א — לישראל,

ועתה שהמצב ובזמן — וואָס מ'טרעפט זיך אָפט בעניני מסחר וכיו"ב מיט ניט אידן ובדרכי נועם וקירוב וכו' — האָט מען אַ דוגמא חי' מהנ"ל, ובמכש"כ פון זייער טאָן דאָמאָלס, אע"פ וואָס דאָמאָלס איז עס געווען אַ סכנה פאַר די חסידי או"ה — ובמכש"כ איצט ובפרט וועו עס בריינגט זיי אַ תועלת.

עס ווייזט ווי דער קיום המצות פון די ב"נ ברענגט אַ תועלת (אויך) צו אידן, און אין פאַרשידענע אופנים.

— אויך גאָר בפשטות: ווען אַ ניט-אידּ האָט די ברירה — צי טאָן דעם אידן אַ שאָדן ח"ו (אין פרנסה וכיו"ב) אַדער, פאַרקערט, אים אַרויסצוהעלפן — איז

---

76) ע"ין לקו"ש חט"ו ע' 150. ח"כ ע' 140. ובכ"מ.

77) שבטושו"ע יו"ד סי' קמח (ס"א).

78) שם סקנ"א סי"א וט"ז שם.

79) ל' הכתוב — נחום א, ט. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 306 הערה 55 ובשוה"ג.

אויב דער ניט־איד איז דורכגענומען מיט דער הכרה פון עין רואה ואוזן שומעת וכו', די ידיעה אז ער דארף מקיים זיין די ד' מצוות, וועט דאס האבן א גאר גוטע ווירקונג (אויך) אויף זיין באציאונג צו אידן.

נאך א נקודה אין דעם: בנוסף צו דעם, וואס דורך אזא השתדלות וועלן צוקומען טויזנטער און טויזנטער ניט־אידן וואס וועלן מקיים זיין די ז' מצות — קיום ציווי הקב"ה טויזנטער און טויזנטער מאל, ונוסף ע"ז אויך תועלת פאר אידן, כנ"ל — איז אויך די השתדלות גופא אן ענין וואס רופט ארויס א יחס פון כבוד והערצה צו אידן — זענדיק ווי אידן זיינען זיך משתדל אז אין וועלט זאל הערשן צדק וישר און זיי באמיען זיך לטובת דער גאנצער שכונה, מדינה, מענטשהייט, ווערט ביי די אומות העולם — וראו כל עמי הארץ אז אידן זיינען נתתיך לאור גוים[80] עס ווערט דערהויבן דער גאון יעקב.

ויהי רצון, אז אידן זאלן זיך באמיען צו משפיע זיין אויף ב"נ אז זיי זאלן אויף זיך אננעמען אפצוהיטן די ז' מצות, אויף וועלכע זיי זיינען נצטוה געווארן מהקב"ה; און אשרי חלקם און גדול זכותם פון די וועלכע וועלן טאן אין דעם, דנוסף אויף דעם וואס זיי וועלן גורם זיין א תועלת וסיוע פאר אידן און ניט אידן ובכו"כ ענינים (כנ"ל) — קומט אן עיקר שבעיקרים: זיי זיינען מקיים א ציווי וואס „צוה משה רבינו מפי הגבורה",

און דער קיום פון דעם ציווי איז אויך א הכנה קרובה צום קיום היעוד „כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו[81] שכם אחד"[82],

בגאולה האמיתית והשלימה, ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

(משיחות אחש"פ
והתועדויות שלאח"ז תשמ"ג)

---

80) ישעי' מט, ו. ושם מב, ו: ואתנך לברית עם לאור גוים. וראה רד"ק שם: השנית כי בסבת ישראל יהיו הגוים שומרים שבע מצות וילכו בדרך טובה. וראה מכ' ר"ח ניסן תשל"ב (נדפס בהגש"פ עם לקוטי טעמים כו' וביאורים (קה"ת, תשמ"ו־ז) ע' תרלו ואילך).

81) כ"ה — ולעבדו (בוא"ו) — ברמב"ם שבהערה הבאה. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 103 בהערה.

82) צפני' ג, ט. רמב"ם הל' מלכים ספי"א. וראה הגש"פ שם בהערה.